

سالمینی پبٹ ء پو لی تا کبند، سنکین لتاک۔ 10، سال۔ 2018

ملا پازل ء کار مرز کنگیس گال "پیپ": بِن بزانتی ء بِن دروشمی دانشتے

زیا بلوچ

نہشتہ کار ء زبان زانت، کراچی

Abstract:

This paper is based on the etymological study of the word "payáp", which was first time used in the poetry of Mullah Fazil. Afterall, different poets used it in different meanings. In this paper, it is tried to search out the etym and meaning from different texts and etymological dictionaries to find out the real meaning of this word.

گچین لبز: ملا پازل، پیپ، پیانی، پیاپیناں، پیاپیں ترونگل، پیاپیں کتلاں، بزانتیاں پیاپیناں، نودی شل، استین۔

پاسترناک گوش لیت "گال، مانا ء بزانت ء، سنکین انت"۔ پمیشکا و ہدے ماگالے ء تچک ء راستیں مانا ء زانگ لوٹیں گڑامارا پیسر ء ہماگال ء چند پھ جوانی پجارگ لوٹ لیت۔ یک برے کہ گال ء پجار بوت گڑامانا ء زانگ ہم دیر نہ کنت۔ پریشی پجارگ ء پیسر ء مار آئی ء اندری ذرو شم تپاسگ لوٹ لیت؛ چوش کہ گال وت سر جمیں گالے یاچہ دگہ گال ء وندانی ہوار کنگ ء جوڑ بوتگ۔

اے درگت ء ماشہ لچہ کار ملا پازل ء کار بستگیں "پیاپیں" ء گال ء تپاسیں کہ واجہ ء ماں شیرے ء

چوش کار مرزاتگ:

ہر و ہد اب کنت نودی شل

گندیم گونگیں گر کی تل

استین ء پیاپیں ترونگل (دشتی، 2017:529)

چد ء پیسر کہ ماتنی تپاسگ ء نگیجے بہ دیں، چاریں باریں مئے کو اس اے گال ء چپے وڑ ء سر پد بوتگ

انت۔ "بابائے بلوچی" واجہ سید ہاشمی وتی گال گنج ء تھا لیشی ء بزانت ء چوش گیشیں لیت:

زیابلوچ

"پیاپ: (پے ی اے) چہ آپ ۽ پڑ، ہما چیز کہ آئی ۽ آپ با زمان بہ بیت بلے
گیشتر پہ نیگ ۽ دگہ ہے رنگیں چیزاں گوئنگ بیت، چہ درستاں مستریں درور ترونگل یا
نمب ۽ زندیں ترمپ بوت کنت، کو ہنیں لچھے ۽ تہا انت، استین ۽ پیاپی ترونگل، پہ درور ۽ ہما
جنک ۽ گوش آنت کہ ورنائی ۽ گڈی ہد ۽ رس اتگ ۽ چہ ورنائی ۽ پوست لے لے ۽ ترمپ ایت
"۔ (ہاشمی، 2000:268)

سیدماں شہ لپہ کار ۽ ایشی ۽ پرا تیچ ۽ چوش کنت:

"پیاپیں: ہمانیگ کہ آپ لے با زمان۔ پیاپیں ترونگل بزناں مزین ترونگل کہ آپ لے
با زمان انت"۔ (ہاشمی، 2013:201)

چریشاں ابید سید ۽ وتی شیرے ۽ ہم پے بزانتاں کار مرزاتگ۔ چوش کہ سید گوش ایت:

پہ کسے پھک ۽ پیاپ انت پہ کسے پیگ ۽ پون
ماں اے آمید گھس ۽ مز گردی ات بیت چون

(مراد، 2015: 18)

ڈاکٹر جہاندیدہ وتی بلوچی پاریسی گال گنج ۽ تہا ایشی ۽ چوش گیشین ایت:

"پیاپ *payāp* (ص) ۱۔ پر آب، آبدار ۲۔ استین ۽ پیاپیں ترونگل (ملا فاضل) ۲۔ بار نزا ۳۔

پہن ۴۔ استین ۽ پیاپیں / دنز ۵۔ تامور ۶۔ گنج انت (ملا: ۱۸۷) در نزد من ابر و باران زاو پر باران

گرد و غباری بیش نیست" (جہاندیدہ، 1396:617)

واجہ دشتی وتی گال گنج ۽ تہا ایشی ۽ بزانت ۽ چوش کار ایت:

"پیاپ: (پے۔ یا۔ پ) (س گ) پیاف۔ صاف۔ پاک۔ پھک۔ ہما صافیں نوک آپ کہ زمین ۽ لیگاری ۽ گند آئی ۽

تہا ہوار نہ انت۔ بے پونگ ۽ پھک ۽ صاف۔ اوشیش۔ بے عیب۔ پھک آپ۔ پیاپیں: (پ۔ یا۔ پیں) (س گ)

صافیں۔ پھکیں۔ پلگاریں۔ بے عیبیں۔ اوشیشیں"۔ (دشتی 2017:303) واجہ گنی پھوال (2015)

ملاپازلء کارمرزگرنگیں گال "پیپ": بُن بزانتی ء بُن دروشمی وانشے

وتی یک نبشنانکے ء اے گال ء چوش پرار بچ کنت۔ ”پیپیں ترونگل“ پیپ ء لبرء بئی مانانت پک آپ، ودے ہے لبرزبان ء گونڈ گیری دروشم ء رنگ گرا اشی ء ”ک“ یلہ دیگ ء پیپ گنگ بیتگ۔ امیت انت کہ اے سکیں کہنیں لبرے یا باز و ہدانت کہ اشی ء کارمرزی ویل کنگ بیتگ چیا کہ اے لبرمارا سرجمیں کہنیں شاعری ء بس سہ جاہ ء دست کپیت یکے فاضل ء ہے شئیر، دومی جام درک ء یک شئیرے ء سیمی بی بی سیمک ء شئیرے ء تہا کہ ہو ء ہے آپ یا ترونگل کہ انگتا زمین ء نہ کپتنگ پک آپ گنگ بیت دومی ہے رنگا ہو ء ہے آپ کہ زمین ء سر بنت گرانوک آپ گنگ بنت۔ فاضل ء ادا تر مپ ء بدل ء ترونگل ء لبرزہ کزدن کار مرزنگ چیا کہ تر مپ چہ سارتی ء بدیت گرا برپ (ترونگل) جوڑ بیت برپ ء نسبت ء ترونگل ء جمالیبت چہ تر مپ ء گیشتر انت چیا کہ برپ تر پناک ء شفا پین چیزے کہ دوست ء وسپاں گوں سیادی داریت دومی برپ چہ زیاد ہیں سارتی ء بدیت ء ہے وسپ ہم دو ستنیگ انت کہ آدل ء سارت کنوک انت۔ بلے ادا ہم لبر پیپ ء کارمرزی ء روانی یا ما بعد طبعی کیفیتے ہے لبرء گوں، ہمگر بچ بیگانے کہ بزانتی تو آسمانی چیزے ء من زمین ء آلود گیانی آماچاں۔“ واجہ بشیر احمد ایشی ء راجوش سر پد بیت:

”مہلج ء ٹہل ء رواج کبکی رفتار نودی شترگ انت کہ نرم نرم ء کپ انت آئی رنگ گندیم گونگ انت بلے چوچ ء گرگ ء نازر کیں تاک ء زرد چکلیں اسپیت ء نازرک انت۔ چوا اسپیتیں جمبر ء پٹہ ء ڈلگ ء اسپیتیں ترونگل ء انت فاضل ء مہلج ہما عرشی پر یانی دروشم جنت کہ جام درک اش ڈیرہ غازیخان ء کوہانی ٹل ء گندیبت کہ گوں وتی اسپیتیں پوشاکاں گردی ء چاپ ء صحبت کنان جام ء تنیگیں زرد ء ہوشام ء برگ ء نشنگ انت۔“ (بشیر، 1964)

سید ء بنی بزانت کہ ”چہ آپ ء پڑ، ہما چیز کہ آئی ء آپ با زمان بہ بیت“ ہے پد کنت کہ دروشمی رد ء سید ایشی ء ”پڑ+ آپ“ ء جوڑ گال سر پد بوگ ء انت کہ ”ر“ ء گوں ”سی“ ء مٹ بوٹگ یا گوں ”ر“ ء کپگ ء پہ کشا بانی شمک گرمی ء ”سی“ ء توار گیش کنگ بوٹگ۔ اے دونیں وڑ بوت نہ کن آنت پر چا کہ ماں بلوچی ء بچ چوشیں درور نیست کہ ”ر“، گوں ”سی“ ء مٹ بہ بیت۔ دومی نیمگ ء چوشیں درور ہم نہ گواہ

زیابلوچ

لیت کہ اے وڑیں جوڑ گالانی تھا ”ر“ بہ کپ لیت ء ”سی“ مان دیگ بہ بیت۔ البت چوشیں درور بزانت کہ جوڑ گال ء اولی بہر گوں ”ر“ ء کٹ لیت ء دومی بہر گوں ”آ“ ء بنگلج بیت بلے ”ر“ ء گوشاں پہ کپگ ء مورے ہم نہ وارت۔ چوش کہ ”برآپ (بر+آپ)، ترآپ (تر+آپ)، چرآپ (چر+آپ)، درامد (در+آمد)، زہرآپ (زہر+آپ)، ء ء وت ”پڑآپ (پڑ+آپ)“ ء ڈروشم ء گال۔ پدء ”پڑ+آپ“ ء ”ر“ ڈکابی ڈروشم ء انت کہ ایشی ء کپگ اے وڑیں جاہاں کہ رندی توار گوں کٹاب ء ”آ“ بنگلج بیت، چتور منگ بہ بیت کہ ”ر“ اے وڑیں جاہاں سک پادار بیت۔ بزانتی ردء ہم سیدء راسبند زور انت کہ ترونگل ء جند وت تیوگ ء آپے۔ اے ردء ”پڑآپیں“ ء بزانت مان مہ گیشین لیت کہ مان گیشین لیت۔ سیدء چہری بزانت (”گیشتر پہ نیگ ء دگہ ہمرنگیں چیزاں گوٹنگ بیت“ ء کار مرزی ہم ماں ہچ ڈروشم ء نہ گواہ لیت۔ ہمیشکا بوت کنت کہ اے بزانت وت سیدء پہ ”آپ ء بازی“ ء سوب ء گیش کرتگ۔ ء دومی چہری بزانت ء کار مرزی ہم ناں ماں ہچ وڑیں کتابے ء دست کپ لیت ناکہ چوشیں کار مرزی ء گواہی ء کسے دات کرت کنت۔ ہمیشکا ایشی ء منگ ہم زور جنت۔

واجہ جہاندیدہ ء اولی بزانت و ہما سید نیگ انت۔ بلے دومی بزانت ”باران زا = ہور گوار“ چہری رد ء و گوں بُن بزانت ء تریکی کنت بلے اے تریکی گال ء بن بزانت ء جندء در گیتک نہ کنت۔ البت اے شیر کہ واجہ ء گیگان کرتگ ات گال ء بن بزانت ء یک سبے ء پہ جوانی پد ر کرت کنت اگاں ماں چہ ”استین ء بیاپیں“ پد ماں پد ہور گواریں استین سر پد بہ بیس۔ بلے انچوش سما بیت کہ واجہ جہاندیدہ ء سنا انگت ء بن بزانت ء نیمگ ء نہ شنگ کہ اے گال لس ردء گوں ہما برزء بزانتاں زانگ بیت ء مردم ایشی ء رابلوچی گالے ء ردء چار انت۔ ہمیشکا واجہ جہاندیدہ ایشی ء ر ”چہ آپ ء پڑیں استین“ لیک لیت۔

واجہ دشتی ء داتگلیں بزانت ہے ڈس لیت کہ واجہ ایشی ء ر ”چہ آپ ء سر پد بوگ ء انت۔ واجہ پہوال ء داتگلیں بزانت ماں شیریں چا گرد ء و شر جاہ کنت بلے مشکل ایش انت کہ اے بزانت ہچو واجہ دشتی ء چہ ”پہک + آپ“ ء زورگ بوتگ ء ڈروشمی ردء ایشی ء منگ سک زور جنت۔ پرچا کہ ادء ہم ماں بلوچی ڈروشم زانتی ء چوشیں ہچ وڑیں درور نیست کہ اے وڑیں جوڑ گالانی ”ک“ دور دیگ بہ بیت ء پہ

ملاپازلء کارمرزگرنگیں گال "پیپ": بئن بزانتی بئن دروشمی وانشے

کشابانی شتمک گریء "بی" مان گیجگ بہ بیت یا اولی بہرء گڈی "ک" گوں "بی" ءمٹ بہ بیت۔ بلے
چوشیں دروربازانت کہ اولی بہرء گڈی توآراش "ک" انت ءدومی بہرء اولی توآراش "آ" انت۔ ءاے وتی
سرجمیں رنگ ء کار بندگ بنت۔ چوش کہ "نوکاپ (نوک+آپ)، تلکاپ (تلک+آپ)،
سکاوگ (سک+آوگ)، لک آسٹیک (لک+آسٹیک)"۔ ءدگہ۔ دومی نیمگ ء "پہک آپ" وتی
سرجمیں ڈروشم ءداں روج مروچی کارمرز بوگ ءانت۔ واجہ بشرء چوش کہ لس پرتے پمیشکا گال ء
ڈروشم ءبن بزانت ءگیشنت نہ کنت۔

نوں ماچاریں کہ گال ء زبان زانتی ڈروشم چے وڑءانت ءملاپازل ءشیری چاگرد ءتہاچے وڑء جاہ
کنت۔ پرتی جوڑشت ءزانگ ءپیسر ءمارا ایشی ءریشگ درگیجگ لوٹ ایت۔

ریشگ ءنیمگ ء کہ چملا سک دیں تہ ہے سہر ایت کہ اے گال چہ کو نہیں ایرانی *pada-
'footstep' ءڈراتلگ کہ ماں بلوچی ء "پد" ءپارسی ء "پی" بیت۔ "پیپاں" گوں "ا-ا" ءتہ وند
(interfix) ءہے پارسی "پی" ء پرگیگانی (reduplicated) ڈروشم (پی+ا+پی) انت کہ ماں
بلوچی ڈروشم ءرنگالی پدوند "ا-ا" ہم گیش کنگ بوتگ۔ براں "پیپاں" پارسی گالے کہ ماں بلوچی ء "پد
ماں پد" ءبزانت ءدنت۔ پارسی ءگونے تہ وند ءاے پرگیگانی ڈروشم گوں ہے وڑیں بزانتی رنگاں باز کار
بندگ بیت چوش کہ "سراسر، لبالب"۔ ءدگہ۔

رنگالی پدوند ءقصد چوش انت کہ پہلواناں ہمگون ساچی ءرد ءگیش کرتگ ءملاء جند ءوت "پیپاں"
کارمرز اتگ۔ بڑء سید ءداتگیں بزانت ءتہا سید ءوت ہم "پیپاں" نبشتگ۔ پدءگپ ایش انت کہ اے
ڈراہیں کوآساں چوشیں درورے ہم دات نہ کرتگ کہ تہنا "پیپ" ءڈروشم کار بندگ بوتگ۔ انچوش کہ
واجہ پہوال ءگوشتگ ات کہ سرجمیں کو نہیں شاعری ءاے گال بس سے جاہ ءکارمرز بوتگ ءسین جاہاں
"پیپاں" ءڈروشم کار بندگ بوتگ۔ بلے راستی ایش انت کہ اے سین جاہاں ہم "پیپاں" کارمرزگ
بوتگ ءرنگالی پدوند ءرنگ رندگیں نادانند ہیں پہلواناں گیش کرتگ ء ایشی ءرا بلوچی رنگالی رنگ
داتگ۔ زانکار ہم چہ پہلوانانی "بی" ءگرانز کش (ی+و) کنگ ء بلوچی رنگ دیگ (ے+و) ءرد

زیابلوچ

کپتنگ آنت ءہے سرپد بوتگ آنت کہ ”یس“ رنگالی پدوندے ءبُن گال ”پیپ“ آنت۔ گالانی چوشیں بدلینگ ءدرگت ءواجہ الی ایسا ”شہ لچہ کار“ ءپیشد انک ءنبشہ کنت کہ:

”۔۔۔ دومی سبب الیش آنت کہ ناواندہیں پہلواناں چہ گالانی ناسرپدی ءہے گالانی چند بدل کرتگ آنت کہ چوشیں بدل کر تگیں گالانی بزانت گیشینگ نہ بنت۔“ (ہاشمی،

(2013:17)

”پیپانی“ ءدروشم وت ماں پارسی شاعری ءسک باز کار بندگ بوتگ۔ پے درور:

تراباد احرام آن شکرومی

کہ می نوشی ز لبھائیش پیپانی (امیر خسرو دہلوی)

رجانک: پرتو آشکر ءشراب ہرام بات آنت کہ تو چرائی رکھن اش پدماں پد ءور ان ءے۔

پیپانی دہ می کھنہ بنوروز

کہ دل پر عشق دارم سینہ پر سوز (عطار)

رجانک: ماں نوروز ءکیونی کو ہنیں شرابوں بہ دے کہ دلوں چہ اشک ءپر آنت ء سینگوں چہ سوز ءے۔

سینہ ام ز آہ پیپانی چاک شد، کو آن طیب

کز تشفی مر ہی بر سینہ بگذار دمرا (تقی بہار)

رجانک: منی سینگ چہ پدماں پدی آہاں چاک کپتنگ، کج آنت ہما تیب کہ منی سینگ ءسر ءتسلانی ءمر ہے

ایر بہ کنت۔

کشت چون برق ز باران پیپانی سوزد

می زاندازہ چوشد بیش، ضرر می بختد (سائب تبریزی) رجانک: انچوش

کہ چہ پدماں پدی ہوراں کشار چو بیر ءکپگ ءبُن گپت ہے وڑ ءچہ کس اس ءگیش شراب ہم تاوان دنت۔

گڈی درور تکی بہار ءشیر آنت کہ چو ملا پازل نیگ ءگوں برپ ءکار بستگ ءے:

برف ہای پیپانی دی ماہ

ملاپازلء کارمرزکرتگیس گال "پیپ": بئن بزانتی ء بئن دروشمی وانشتے

در درودشت آب شدناگاہ

رجانک: دی ماہ (زمستانی ماہے) ء پدماں پدءرتگیس برپ ماں دشت ء درءناگت ء آپ بوت۔
ماں بلوچی ء جندء ہم کو نہیں شاعری ء یک دگہ کارمرزی یے کہ جام دڑک ء لچء تہاگندگ بیت ہم ہے پدء
کنت کہ بلوچی ء ہم اے چو پارسی کارمرزی ء پء "پدماں پدء"
ء بزانت ء کارمرزیگ بوتگ۔ چوش کہ جام دڑک ء شیرانت:

”کیزکن بیاپیں کتلاں

سرچیک ء بازیں سنبلان

زلف شپارکیں مارتاں“ (دشتی، 2017:252)

ادء چہ بیاپیں کتلاں مراد پیک آپیں یا پء آپیں کئل نہ انت، بلے انچوش کہ چہ شیرء چاگردء ہم
سہر انت کہ ادء بیاپیں ء کاربندی کتلائی یک پدماں پدی ہمدی یے نشان کنگ ء انت۔ ہے رنگ ء شہدادء
مہنازء شیرء ہم پء ”یک شلء“ ء بزانت ء کارمرز بوتگ:

کا پری تیلانکے من ء داتگ

کپتگاں بزانتیاں بیاپیناں (کلمتی، 2018:23)

چرے ذراہیں گپاں ہے زانگ بیت کہ وہدے ماں بلوچی کو نہیں شاعری، پء گچین (ہاس) ملائی
دورء یک انچیں گالے کارمرز بہ بیت کہ آئی ء جوڑشت ء ذروشانک بلوچی ذروشم زانتی ء ردء گیشگ ء سک
زور بہ جنت، یک برے دری گالے ء چملاں چارگ بہ بیت کہ ملائی دورء چوناہیگا ہم دری گال باز کاربندگ
بوتگ۔ انچوش کہ سید ملائی دورء پارسی ء دری گالائی کارمرزی ء درگت ء تران کنت ء گوش ایت کہ ”انچوش
کہ گویشگ بوتگ آزمانگ ء پارسی سرکاری زبان ء رنگ ء کارمرز بوتگ ء پارسی ء چہ نیم ء گیش تازی گال
کارمرز بوتگ انت۔ ہے رنگ ء لچمانی تہا ہم پارسی ء تازی گالاں وت ء پء گیک جاگہ داتگ۔ بلکیں گوں
انچیں بزئی یے ء سائیل بوتگ انت کہ بلوچی ء جند ہم تاموراں کپتگ“ (ہاشمی، 2013:22)۔ اے
پء درء ”بیاپیں“ ہم چمیشاں یکے۔

زیا بلوچ

"پیاپیں" ۽ پارسی بزانتی ردء ملا پازل ۽ شیرء یک مانایے چوش دراتک کنت کہ دوست گوں وتی گندیم گونگیں اسپیت اسپیتیں نازرکی ۽ چونودی شل ۽ نرم نرم ۽ داب کنت؛ ادء ملا ۽ چہری پیکر گوں وتی توامیں گنداکی ۽ اشکناکی رنگ ۽ ڈروشاں انچیں وڑے ۽ نکشیننگ آنت کہ گنداکی رنگ ۽ چم ۽ دل ۽ زیبائیں سارتی یے بکشانیت ۽ اشکناکی چول ماں گوشاں زیمیر ۽ بہشتیں زرے آباد کنت۔ پدء "پیاپیں ترونگل" ۽ کارمرزی ہے پیکر ۽ پرتاب ۽ درانگا زگ ۽ آنت کہ وش رنگ ۽ پری دابیں مہلنج ۽ نرم نرم ۽ زیمیر شنزیں رواج شاعر ۽ مارشتی ۽ وانی دنیا ۽ سر ۽ چو پد ماں پد گوار وکیں ترونگل ۽ ترندی ۽ سان مند بوگ ۽ آنت۔ اے پرتچ اے نیمگ ۽ ہم اشارہ کنت کہ سیمی کڑی "استین ۽ پیاپیں ترونگل" ۽ جاہ "استین ۽ پیاپیں ترونگل" ۽ بوت کنت۔ انچوش کہ واجہ پیکر شاد (238:2002) ۽ ماں ڈرپشوکیں سہیل ۽ آنتگ۔ پدء واجہ شاد ۽ کمک ۽ دگہ یک گالے "استنرگ" : ترونگل ۽ توپان (دشتی 48:2017) "کنگ ۽ آنت۔" "استنرگ" ۽ چہ دوگال "استین + زگ" ۽ جوڑ بوتگ کہ گالشتی بزانت ۽ "استین ۽ یلہ کر تگیں / داتگیں" ۽ بیت۔ اے گال ۽ دومی بہر چہ کونہیں ایرانی 'to leave' *zaH (Cheung 461: 2007) cf. YAv. zā-(zə-) 'to leave (behind)' > za-ka- ((behind))۔ اے پرتچ ہم اے چیز ۽ نشون دیک ۽ آنت کہ اے بند چوناہیگا چار کڑی بندے بوتگ کہ ایلی ۽ سیمی کڑی ماں وہد ۽ مجاں گار بوتگ ۽ "استین ۽ پیاپیں ترونگل / استین ۽ پیاپیں ترونگل" ۽ اسل ۽ چارمی کڑی آنت۔ پرتچا کہ وہدے مالیشی ۽ پد دگوشی وانیں گڑا شری ۽ سر ۽ زانگ دنت کہ اولی دوکیں کڑی ہمگر نچ آنت بلے سیمی کڑی گوش ۽ مئے سستگ کہ "نودی شل ۽ نرمی" ۽ چک ۽ "پد ماں پد گوار وکیں ترونگل ۽ ترندی" ۽ مانا ۽ آہنگ "disturb" ۽ کنگ ۽ آنت۔ ادء منی اے گپ ۽ کمک ۽ لچہ ۽ جوڑشت ہم کنگ ۽ آنت کہ اے لچہ ۽ یک بندے اگاں دو کڑی نیگ آنت گڑا دومی بند (چوش کہ "اہوالاں بہ بروشیناں۔۔۔" ۽ بر گوں کہہر بائیں ہنگ ۽۔۔۔" ۽ ہم کن شپ چراگ سر ادانی۔۔۔" ۽ دوشی شپ بزگ ۽ پاکیں۔۔۔) چار چار کڑی نیگ آنت، وہدیکہ اے بند ۽ دگہ یک بندے ("آسیگوں مکن دردانگ۔۔۔") ۽ تہنا سے کڑی آنت۔ دگہ دگوش کزیز گپے ایلی آنت ہم کہ بوت کنت ملا پازل ۽ اے بند گوں مہلنج ۽ زیبائی ۽ ہمگر نچ نہ آنت، بلے موسم ۽

ملاپازلء کارمرزکرتگیس گال "پیپ": بئن بزانتی بئن دروشمی وانشتے

رنگاں درانگاژگء انتء چہ "گندیم گوئگیس گرکی تل"ء مراد بیگاہ یاسہب سرء ہما اسپیتتیس جمہرانت کہ چہ روجء شممء گندیم گوئنگ بیت۔ پرچاکہ ماں کوہنیں شاعریء مہری لچہ لس ردء چہ کپوتء نگیج بوگء رندچہ نوداں کہ گوزایت نون پہ مہلج یا کلوہ گرء سر بیت۔ پمیشکا واجہ کریم دشتی گوش ایت کہ "اگن مئے کوہنیں شاعریء بچارئے آچہ کپوتء نوداں بچ درنہ انت" (دشتی، 2009:23)۔

پہ درورشنے مرید لچہ انت کہ:

”جی کعبتہ اللہء کپوت

وشیں رسالتاں بزیر

رؤ بندء کنشیں کاگداں

بنداش ماں سبزیں بانزلاں

بال کن گوں نوداں ہمرواں

زیرء براش گوں دیرواں“ (شاد، 2016:71)

ہے وڑء شنے مریدء اے لچہ کہ:

”بیاوکپوت پرنکی گوریں

سبزیں زری نوداں گوزئے

ایردئے حریریں بانزلاں

برے زری نوداں گراں“ (شاد، 2016:95)

ملاپازلء وتی یک لچھے کہ:

”اوکپوت سبزیں مرغ سخن سنجیں

رہ تئی دریا زرانت لنجیں

میل کن چوسہب ءرتگیس نودء

ایرکپ ماں گنجیں گوادرء زیدء“ (شاد، 2002:212)

زیا بلوچ

ہے رنگِ پازل ہے لپہ ہم چہ کپوت (”باگانی کپودر سبزیں / توتی زبیر ءوش لبریں۔۔) ءنگیج
بیت۔ اے مانا ءردء گڑا ”ہر و ہد داب کنت نودی شل۔۔“ باید نگلیجی دو کڑی میں بند ءرندی بند بہ بیت۔
بوت کنت اے رد ہم پہلواناں ٹگیننگ۔ اگاں چوش ہم بہ بیت ایٹی ءیک کڑی یے گارانت۔

آسری تران:

اے گال ءدرگت ءمے دیم ءزا نیکارانی دو گیشواری آتنگ۔ یک ٹولی یے ایٹی ءرا ”پراپ“ ءگونڈ
گپتیں ڈروشم گوش ایٹ ءدومی ٹولی ”پک آپ“ ء۔ اے دو میں دیدانکاں پیمیشکا جان نیست کہ یک نیمگے
اے وڑیں گونڈ گری (کہ ماں بر ءء دا تگین جوڑ گالی چا گرد ءتپاسگ بوتگ) بلوچی ءدروشی تب ءنہ انت ء
دومی نیمگ ءہے گال گوں ہے بزانت ءماں پارسی ءدزیکا کار مرز بوگ ءانت کہ شیر ءچا گرد ءہم وت ءپہ
جوانی جاہ دات کنت۔ پد ءاے گپ ءکساس ہمک لبرانت سر پد انت کہ ملائی دور ءپارسی ءتازی گال باز
کار مرز بوتگ۔ اے پڑدر ءمے کر ءچو شیں را ہے پشت نہ کپ ایٹ کہ ہر وڑ ءما ایٹی ءرا بلوچی ءجاگ ءگور ء
بہ دیں۔

☆ دومی کڑی پکیر شاد ءجان ممد دشتی ءکر ءگندگ نہ بیت۔ گلام رسول کلمتی ء کہ من جست کُرت، گوشت
لے کہ من ءاے کڑی واجہ یوسپ گچی ءاتگ۔

ملاپازلءكارمرزكرنگيس گال "پياپ": بئن بزانتى بئن دروشمى وانشته

شوندات:

- بلوچ، بشير احمد (1968)، جبر زانتين فاضل، ماہتاڪ الس، كراچى۔
- بلوچ، زيا (2018)، بلوچى ريٽنگ زانتى گال گنج، رنيٽسى چاپ ء شنگ جاہ۔
- جہانديده، عبدالغفور (1396)، بلوچى۔ پارسى بزانت بلد، انتشارات معين، تہران۔
- دشتى، جان محمد ([2017] 2015)، بلوچى لبر بلد، بلوچى اڪيڊمى، كوئٽہ۔
- دشتى، جان محمد (2017)، وش انتت عہدى دور بلوچانى، بلوچى اڪيڊمى، كوئٽہ۔
- دشتى، كريم (2009)، دل زريت بولان، بلوچى اڪيڊمى، كوئٽہ۔
- غنى پھوال (2015)، پياپين ترونكل،
- فقير شاد (2002)، ڊرپشوكيس سھيل، آزات جمالدينى اڪيڊمى، كراچى۔
- كلكتى، غلام رسول (2018)، رند لاشار جنگ ايك نظم، سيد ہاشمى ريفرنس كتا، جاہ، كراچى۔
- مراد، رحمن (2015)، برود، بلوچى اڪيڊمى، كوئٽہ۔
- ہاشمى، سيد (2000)، سيد گنج، سيد ہاشمى اڪيڊمى، كراچى۔
- ہاشمى، سيد (2013)، شملچہ كار (ملا فاضل رند)، سيد ہاشمى اڪيڊمى، گوادر۔

Cheung, Jhonny (2007), Etymological Dictionary of the Iranian Verb, Leiden: Brill.

<http://ganjoor.net> (accessed 13, 06, 2018)

<http://baask.com/diwwan/index.php?topic=9101.0> (accessed 13, 06, 2018)